

Izveštaj EBRD-a o tranziciji prema održivom tržišnom gospodarstvu: Hrvatska zaostaje za najboljima

---

Ott, Katarina

Source / Izvornik: **Aktualni osvrti, 2017, 10, 1 - 3**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/ao.2017.98>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:188545>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-13**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

AKTUALNI OSVRTI

Izvještaj EBRD-a o tranziciji prema održivom tržišnom gospodarstvu: Hrvatska zaostaje za najboljima

KATARINA OTT, Institut za javne financije, Zagreb

Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) od 1994. objavljuje godišnje izvještaje o napretku niza tranzicijskih zemalja¹, pa je tako i ovih dana objavila Izvještaj o tranziciji 2017.-2018. pod naslovom „Održavanje rasta“ (**Sustaining Growth**), usredotočen na izazove održivog rasta, posebice u zemljama srednjeg dohotka, njihovu produktivnost, infrastrukturu, ekološke izazove, makroekonomiju i strukturne reforme.

U početku tranzicije sve su te zemlje uglavnom bile suočene sa sličnim problemima - od reformiranja ekonomskih sustava i uvođenja tržišnih cijena do stvaranja prikladnih institucionalnih okvira za rast i ekonomsku stabilnost. Od tada se mnogo toga promijenilo i njihovi su institucionalni okviri i tržišne orijentacije znatno raznovrsniji.

Na temelju izvještaja iz 2013., koji je već i slikovitim naslovom „Zapeli u tranziciji?“ (**Stuck in Transition?**) ukazivao na usporavanje tranzicije, EBRD preispituje način praćenja napretka promatranih država i u ovom izvještaju nudi novu interpretaciju koncepta tranzicije. Cilj tranzicije treba biti održivo tržišno gospodarstvo čije su glavne značajke: konkurentnost, dobro upravljanje, ekološki pristup, uključivost (spolna, regionalna, dobna), otpornost (na financijske šokove, energetska) i integriranost (vanjskotrgovinska, financijska, infrastrukturna).

I poimanje uloge države i privatnog sektora se promijenilo, posebice nakon globalne krize. Sve je jasnije da neograničena tržišta i oskudna regulacija mogu voditi neželjenim rezultatima poput porasta nejednakosti, neujednačenih produktivnosti i nepovoljnih utjecaja na okoliš. Nedovoljan ekonomski rast, visoke stope nezaposlenosti i spori rast realnih dohodaka, u nekim su zemljama doveli do razočaranja tržištem i pada javne podrške tržišnim reformama.

Uloge države i privatnog sektora očito su usko povezane. Za zdravi privatni sektor, država mora osigurati zdravi pravni i regulatorni okvir koji će podržavati vladavinu zakona, ispravljati tržišne

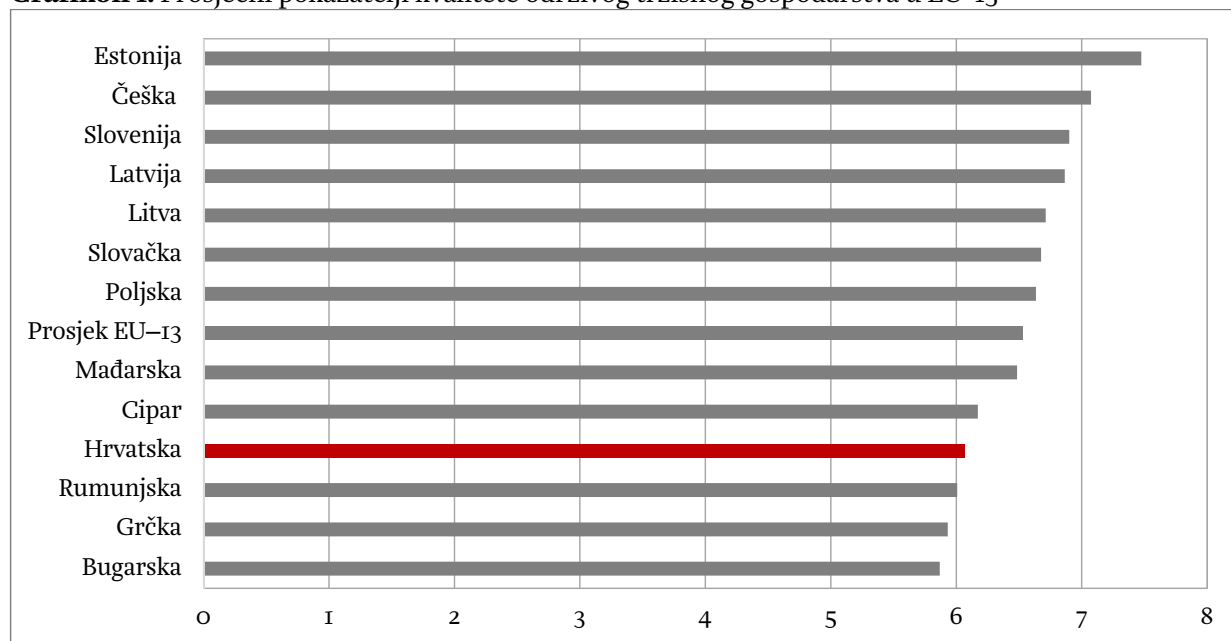
¹ EBRD je osnovana 1991. kako bi pomogla u izgradnji tranzicijskih država Srednje i istočne Europe, no u međuvremenu je svoje djelovanje proširila, pa je sada aktivna na tri kontinenta, u sljedećim regijama i državama: Središnja Europa i Baltik (Estonija, Hrvatska, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija); Jugoistočna Europa (Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Cipar, Crna Gora, Grčka, Kosovo, Makedonija, Rumunjska, Srbija); Turska; Istočna Europa i Kavkaz (Armenija, Azerbajdžan, Bjelorusija, Gruzija, Moldavija, Ukrajina); Rusija; Središnja Azija (Kazahstan, Kirgizija, Mongolija, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan), Južni i istočni Mediteran (Egipat, Jordan, Libanon, Maroko, Tunis). Češka je jedina od početnih tranzicijskih država u međuvremenu „diplomirala“ i EBRD je više ne smatra tranzicijskom državom.

neuspjeha, sprječavati zloupotrebe interesnih skupina, osigurati ravnopravnost svih sudionika i omogućiti svim dijelovima društva jednaki pristup ekonomskim mogućnostima.

Dok se u prethodnoj metodologiji i pokazateljima EBRD-a naglašavao napredak u strukturnim vidovima tržišta, poput privatnog vlasništva i konkurentnosti, novi se pristup fokusira na ishode, promatrajući značajke održivosti tržišnog gospodarstva. Šest navedenih pokazatelja mogu se smatrati prirodnim nastavkom izvornog tranzicijskog koncepta koji i dalje ukazuje na značajke tržišta i privatnog sektora neophodne za razvoj i rast gospodarstava. Nova se metodologija ne temelji na strukturnim ili sektorskim pokazateljima, već na pokazateljima održivosti tržišnog gospodarstva. Napredak u svakoj od šest značajki mjeri se od 1 do 10, pri čemu bi maksimalnih 10 označavalo potpuno održivo tržišno gospodarstvo.²

Tablica s pokazateljima za tranzicijske države koje prati EBRD i nekoliko netranzicijskih država koje su tu samo zbog usporedbe (Švedska, Njemačka, SAD i Češka) ukazuje da tranzicijske zemlje u prosjeku najviše problema imaju s konkurentnošću i kvalitetom upravljanja, a nešto su bolje u integriranosti i otpornosti. Najbliže održivom tržišnom gospodarstvu su zemlje Središnje Europe i Baltika (posebice Estonija, Latvija i Slovenija), a najdalje su zemlje Središnje Azije. Hrvatskoj su najbolnije točke kvaliteta upravljanja i konkurentnost, ali i u svim ostalim značajkama održivog tržišnog gospodarstva Hrvatska zaostaje za prosjekom zemalja Središnje Europe i Baltika. Premda sve pokazatelje, a posebice prosječne, poput prikazanih u grafikonu za EU-13, uvijek valja promatrati s oprezom, Hrvatska ne može biti zadovoljna. Ne samo da je s prosjekom pokazatelja 6,07 daleko od najbolje Estonije (7,48), već je i ispod prosjeka udaljenosti od održivog tržišnog gospodarstva tih trinaest zemalja, a lošije od nje su samo Rumunjska, Grčka i Bugarska.

Grafikon 1. Prosječni pokazatelji kvalitete održivog tržišnog gospodarstva u EU-13

Izvor: Autorica na temelju izvještaja *Sustaining Growth*

U dijelu Izvještaja koji promatra zemlje pojedinačno, EBRD za Hrvatsku ističe kako je 2016. ubrzan ekonomski rast i smanjen deficit opće države te kako **Nacionalni program reformi** za 2017. sadrži niz reformskih mjera, a kao ključne prioritete za 2018. naglašava da je neophodno:

- Održati fiskalnu disciplinu i pojačati je dodatnim strukturnim mjerama predviđenim u **Konvergenjskom programu**. Pritom održivo smanjenje javnog duga zahtijeva ciljana smanjenja javnih rashoda, veće napore u privlačenju sredstava EU-a i povećanje efikasnosti javnih poduzeća.
- Ubrzati reforme poslovnog okruženja kako bi se privukla toliko potrebna ulaganja, pri čemu su dobro došle najavljene mjere, uključujući postupno snižavanje administrativnih troškova i parafiskalnih nameta, poboljšanje katastra i gruntovnice, bolje upravljanje i nadzor javnih poduzeća te efikasniji sudski postupci.

² Novi se pokazatelji ne mogu uspoređivati s dosadašnjima (od 1 do 4+), pa će se napredak zemalja moći pratiti tek u idućim godinama.

- *Daljnje rješavanje problema nenaplativih zajmova i restrukturiranje poduzeća kako bi se održao dugoročni ekonomski rast, jer premda se smanjuje, razina nenaplativih zajmova je i dalje previsoka u usporedbi s drugim zemljama regije.*

Izvještaj EBRD-a još je jedan u nizu izvještaja kakve iz godine u godinu objavljuju i drugi izvori poput, primjerice, Europske komisije ili MMF-a i koji Hrvatskoj uvijek i iznova ukazuju na manje-više iste probleme, posebice na slabo upravljanje i nisku razinu konkurentnosti. Valja se samo nadati da oni koji u Hrvatskoj donose odluke koje direktno utječu na poboljšanje upravljanja i konkurentnosti (npr. o imenovanjima „kadrova“ u državnoj i lokalnoj javnoj upravi, javnim poduzećima, regulatornim tijelima, i sl.), čitaju barem sažetke takvih izvještaja i da bar na trenutak osjete nelagodu pri pogledu na razlike između Hrvatske i, recimo, Estonije i Češke.

Tablica 1. Pokazatelji kvalitete održivog tržišnog gospodarstva

	Konkurentnost	Dobro upravljanje	Ekološki pristup	Uključivost	Otpornost	Integriranost	Prosjek
Švedska*	8,72	9,11	7,49	7,93	7,83	8,36	8,24
Njemačka*	8,43	8,66	7,39	7,27	8,41	8,23	8,06
SAD*	8,72	8,63	6,09	6,64	8,93	7,39	7,73
Estonija	7,58	7,58	6,44	7,30	8,19	7,77	7,48
Češka*	6,83	6,28	6,62	6,41	8,07	8,25	7,07
Slovenija	6,93	5,74	6,67	7,02	7,44	7,61	6,90
Latvija	6,53	6,09	6,37	6,82	7,66	7,73	6,87
Litva	6,06	6,10	6,06	7,05	7,23	7,78	6,71
Slovačka	6,82	4,98	7,05	5,73	7,64	7,85	6,68
Poljska	6,38	6,15	6,56	6,29	7,64	6,79	6,64
Mađarska	6,42	5,31	6,37	6,27	6,65	7,89	6,49
Cipar	7,21	6,15	5,76	6,20	5,19	6,52	6,17
Hrvatska	5,75	5,14	6,03	6,03	6,61	6,85	6,07
Rumunjska	6,28	4,97	5,86	5,08	6,98	6,88	6,01
Grčka	6,31	4,34	6,27	5,63	6,67	6,38	5,93
Bugarska	5,96	4,69	5,82	5,33	6,54	6,86	5,87
Gruzija	4,54	5,98	4,58	5,14	5,71	6,54	5,42
Turska	4,89	5,30	5,12	4,21	7,08	5,90	5,42
Crna Gora	4,89	5,12	5,15	5,62	5,93	5,59	5,38
Srbija	4,94	4,39	5,77	5,16	5,55	6,39	5,37
Rusija	5,20	4,55	4,92	5,94	5,95	5,17	5,29
Makedonija	5,39	5,20	4,91	4,72	5,31	6,04	5,26
Jordan	3,92	5,26	5,65	4,88	5,66	6,12	5,25
Armenija	4,47	4,79	5,41	5,72	5,04	5,94	5,23
Bjelorusija	4,99	4,32	6,16	5,72	4,17	5,38	5,12
Mongolija	4,25	4,50	5,28	5,64	4,57	5,68	4,99
Kazahstan	4,30	5,05	4,42	5,37	5,66	5,00	4,97
Maroko	3,98	4,35	5,47	4,16	6,06	5,45	4,91
Ukrajina	4,68	3,58	5,54	5,88	4,60	5,04	4,89
Albanija	4,41	4,31	4,85	5,11	4,86	5,76	4,88
Moldavija	4,87	3,94	4,14	5,19	5,27	5,64	4,84
BiH	4,74	3,66	4,85	4,83	5,35	5,47	4,82
Azerbajdžan	3,64	4,61	5,23	4,71	4,46	5,84	4,75
Tunis	3,94	4,33	4,78	4,72	4,75	4,70	4,54
Kosovo	3,37	3,73	3,80	4,70	5,09	4,89	4,26
Kirgistan	3,45	3,33	4,36	4,46	4,98	4,94	4,25
Egipat	2,87	3,90	4,41	4,24	5,41	4,27	4,18
Tadžikistan	2,66	3,69	5,58	4,58	3,76	4,23	4,08
Uzbekistan	2,72	4,32	3,20	5,34	3,98	4,20	3,96
Turkmenistan	1,46	3,83	4,13	4,86	3,12	4,64	3,67
Libanon	4,92	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	5,82	n.p.
Prosjek							
EBRD–37**	4,91	4,81	5,36	5,43	5,74	5,99	5,38

*Označava države koje ne pripadaju regiji EBRD-a, a prikazuju se samo zbog usporedbe.

**Prosjek 37 država EBRD-a, bez Švedske, Njemačke, SAD-a i Češke.

Izvor: Autorica na temelju izvještaja *Sustaining Growth*